

Kommunledningskontoret

Jan Öhlin

jan.ohlin@nassjo.se

0380-51 88 61

Till

Finansdepartementet

103 33 Stockholm

Yttrande över betänkande SOU 2018:74 Lite mera lika, översyn av kostnadsutjämnningen för kommuner och landsting (Diarienummer Fi 2018/03212/K)

Sammanfattning

Nässjö kommun instämmer till stora delar med betänkandet. Förändringen av nuvarande utjämningsystem är synnerligen angelägen med hänsyn till de senaste årens förändringar i samhällsstrukturen. Förändringarna har påverkat, och kommer fortsatt att påverka, de ekonomiska förutsättningarna för landets kommuner och landsting. Den allmänna inriktningen i betänkandet, det vill säga att utjämningsystemet på ett tydligare sätt än tidigare ska beakta socioekonomiska förhållanden och stärka stödet till glesbygdskommunerna, ligger väl i linje med pågående samhällsutveckling.

Nässjö kommuns synpunkter på betänkandet i övrigt sammanfattas enligt följande:

- Betänkandets ambition att underliggande data för beräkningar i utjämningsystemet ska uppdateras oftare än tidigare välkomnas. Detta kan inte nog understrykas, inte minst eftersom utjämningsystemets relevans- och acceptansnivå då ökar.
- Betänkandets socioekonomiska profil välkomnas. I sammanhanget ska dock noteras att staten bör kompensera landets kommuner ytterligare för de kostnader som integrationen medför. Vår bestämda uppfattning är att tiden, och därmed kostnaderna, för att integrera nyanlända inte står i proportion till de ersättningsystem som tillämpas idag. Eftersom detta är ett statligt ansvar ska kompensationen hållas utanför det mellankommunala kostnadsutjämningsystemet.
- Riksdagens beslut om ett riktat statsbidrag till grundskolan baserat på socioekonomiska faktorer, bör ersättas med en kombination av generellt statsbidrag och en socioekonomisk faktor i utjämningsystemet i enlighet med utredarens förslag.

- I delmodellen för förskola/fritidshem finns strukturella faktorer kopplade till vistelsetid/inskrivningsgrad som påverkar en kommuns kostnad. Nässjö kommun ställer sig därför bakom utredarens förslag om att ge Skolverket i uppdrag att genomföra en ny undersökning av vistelsetid i förskolan. Undersökningen ska dessutom redovisas på kommunnivå till skillnad mot nu gällande kommungruppsnivå.
- Utredarens förslag att skolverket får i uppdrag att samla in data kopplade till IV-programmet välkomnas.
- Nässjö kommun ställer sig positiv till den nya delmodellen avseende vuxenundervisning.
- Utredarens bedömning att sambandet mellan nettokostnader och invandring inom IFO-verksamheten är lågt, delas inte av Nässjö kommun. Detta beror på att tidslängden för integration inte står i paritet med den period som kommunerna uppbär statliga bidrag. Förutsatt att staten inte ändrar sitt bidragssystem, vilket vi förordar, bör sambandet mellan integrationskostnader och invandring inkluderas i IFO-modellen.
- Parametern utjämning av löner bör utgå helt och hållet i utjämningsystemet eftersom variabeln inte är strukturellt betingad.
- Nässjö kommun anser att behovet av ett nytt utjämningsystem är stort och bör därför genomföras med full effekt redan år 2020. Utredarens förslag angående ett tidsbegränsat införandebidrag till de kommuner och landsting som får bidragsminskningar eller avgiftshöjningar är i linje med hur denna fråga har hanterats i samband med tidigare förändringar. Nässjö kommun ställer sig bakom principerna bakom detta förslag men anser att finansieringen av införandebidraget ska ske utanför utjämningsystemets ramar. Det innebär således att finansieringen bör ombesörjas av staten.

Nässjö kommuns struktur och systemets aktualitet

För Nässjö kommuns del har kostnadsutjämningsystemet stor betydelse för kommunens ekonomi, inte minst i dagens situation då kommunen, tillsammans med flertalet andra kommuner i riket, upplever ett starkt demografiskt tryck på den kommunala verksamheten.

Utifrån en kommun med Nässjös struktur och förutsättningar, som kännetecknas av en stor andel utrikes födda, en förhållandevis låg utbildningsnivå bland

kommuninvånarna samt en hög arbetslöshet är det viktigt att kostnadsutjämnings-systemet fångar in de effekter och den omställningstid som blir konsekvensen av att vara en snabbt växande kommun. Denna situation delar Nässjö med andra kommuner i Sverige som har tagit ett stort ansvar i mottagandet av nyanlända invånare.

Nässjö kommun välkomnar därför att utredaren har uppfattat behovet av att hålla kostnadsutjämningsystemet aktuellt utifrån rådande samhällsstruktur. Behovet är synnerligen aktuellt, inte minst med hänsyn till de senaste årens flyktingmottagande. Nässjö kommun har ett antal konkreta exempel på hur flyktingmottagande och integration påverkar den kommunala ekonomin. Dessa exempel delgavs finansdepartementets kommungrupp som besökte Nässjö kommun i november 2017. Vi vill därför uppmana till ett genomförande av den nya modellen redan år 2020 vilket ställer krav på en snabb beredning av ärendet.

I sammanhanget ska också noteras att staten bör överväga att kompensera landets kommuner ytterligare för de kostnader som integrationen medför. Vår bestämda uppfattning är att tiden, och därmed kostnaderna, för att integrera nyanlända inte står i proportion till de ersättningssystem som tillämpas idag. Eftersom detta är ett statligt ansvar ska denna kompensation hållas utanför det mellankommunala utjämningsystemet.

Synpunkter på förslaget

Förskole- och grundskoleverksamhet

Utredarens resonemang angående socioekonomiska faktorer inom förskole- och grundskoleverksamhet välkomnas. Det faktum att det finns fördyrande omständigheter inom dessa verksamheter kan vi bekräfta. Utredaren konstaterar dock att riksdagen, efter förslag från Skolkommissionen, har fattat beslut om ett riktat statsbidrag till grundskolan baserat på socioekonomiska faktorer. Det innebär att förändringen enbart berör förskolan. Utredaren ger dock ett förslag på hur det riktade statsbidraget till grundskolan kan ersättas av en kombination av generellt statsbidrag och en socioekonomisk faktor i utjämningsystemet. Nässjö kommuns uppfattning är att förslaget bör genomföras så att utvecklingen mot ett minskat antal riktade statsbidrag kan påskyndas.

Vidare ställer vi oss positiva till att en variabel som även tar hänsyn till kraftig minskning av antalet barn införs i förskolemodellen.

Utredaren för ett längre resonemang angående parametern vistelsetid i förskola och inskrivningsgrad i fritidshem. Resonemanget utgår i stora stycken utifrån svårigheten att mäta på ett adekvat sätt. Detta innebär bland annat att parametern är svår att hantera utifrån grundprincipen att utjämningsystemet ska vara fritt från kommunala

ambitionsnivåer. Utredaren föreslår därför att parametern tas bort, trots att skillnaderna är starkt kostnadsdrivande, med motivet att skillnaderna mellan olika kommuner inte kan förklaras av strukturella förhållanden. Vår uppfattning i denna fråga är att det rimligen borde finnas strukturella faktorer kopplade till vistelsetid/inskrivningsgrad som påverkar en kommuns kostnad. Exempel på dessa är utpendling, andelen ensamstående föräldrar och högtbildade föräldrar. Nässjö kommun ställer sig därför bakom utredarens förslag om att ge Skolverket i uppdrag att genomföra en ny undersökning av vistelsetid i förskolan. Undersökningen ska dessutom redovisas på kommunnivå till skillnad mot nu gällande kommungruppsnivå.

Nässjö kommun anser vidare att det är synnerligen angeläget att normbeloppet för modersmålsundervisning och svenska som andra språk höjs enligt utredarens förslag, inklusive föreslagen indexering. I den mångkulturella kommun Nässjö är, hanteras idag ett femtiotal olika språk i vår pedagogiska verksamhet. Den låga ersättning som idag ingår i utjämningsystemet står inte i paritet med de faktiska kostnaderna. Betänkandet inkluderar även kompensation för modersmålsundervisning i förskoleklass vilket är logiskt med tanke på att staten har infört obligatorisk förskoleklass.

Gymnasieskola

Utredarens förslag att Skolverket får i uppdrag att årligen samla in kostnadsuppgifter om det individuella programmet bör genomföras. De aktuella kostnadsuppgifterna bidrar till att få bästa möjliga underlag för beräkning av genomsnittskostnaderna vilket gör delmodellen än mer tillämplig och rättvis.

Vuxenutbildning

Nässjö kommun ställer sig också positiv till den nya delmodellen avseende kommunal vuxenutbildning inklusive Svenska för invandrare (SFI). Kommunerna är skyldiga att bedriva grund- och gymnasieskoleverksamhet för vuxna. Dessutom finns en skyldighet att bedriva SFI-verksamhet. Modellen är synnerligen relevant och speglar skillnader i såväl socioekonomi som flyktningmottagande mellan kommunerna. Införandet av denna modell anser Nässjö kommun är det bra exempel på ett av utredningsuppdragets viktigaste uppdrag, att fånga upp större samhällsförändringar och väga in dessa i utjämningsystemet.

Individ- och familjeomsorg (IFO)

Beträffande den så kallade IFO-modellen slår utredaren fast att de variabler som uppvisar starkast samband med kommunernas nettokostnader är kopplade till utbildningsnivå, tätortsbefolkningens storlek och fattigdom. Sambandet mellan nettokostnader och invandring anser dock utredaren vara lågt. Motiv till detta är att dessa kostnader främst finansieras via statsbidrag. Nässjö kommuns uppfattning i denna fråga är inte helt i linje med utredarens uppfattning. Utredaren har förvisso rätt i att de statliga bidragen bidrar till att reducera kommunernas kostnader.

Det förhållandet äger dock sin riktighet under en begränsad tidsperiod. Integration utifrån vår erfarenhet tar i regel betydligt längre tid än den period som kommunerna uppstår statsbidrag. Dessutom kan vi konstatera att integrationens tidslängd varierar kraftigt beroende på den nyanländas ålder, kulturella bakgrund och allmänna förmåga att integreras i vårt samhälle. Förutsatt att inte staten ändrar sitt bidragssystem, vilket vi förordar, anser vi därför att sambandet mellan kostnader och invandring bör inkluderas i modellen.

Äldreomsorg

Utredarens förslag om att öka träffsäkerheten i modellen genom att ersätta indelningen gifta/ej gifta med sammanboende/ensamboende framstår i våra ögon som självklart. Vi ställer oss även bakom förslaget att delmodellen kompletteras med kompensation för hemtjänst i åldersgruppen 65-79 år.

Utjämning för löner

Utredningsförslaget innehåller fortsatt utjämning för olika lönenivåer, om än med en minskad kompensationsnivå. Vår uppfattning är att denna variabel till stor del är påverkbar och inte strukturellt betingad. Med det följer att variabeln, som i förslaget är inkluderad i respektive delmodell, borde utgå.

Införandebidrag

Nässjö kommun välkomnar att utredaren har uppfattat behovet av att hålla kostnadsutjämningsystemet aktuellt utifrån rådande samhällsstruktur. Detta kan inte nog understrykas med hänsyn till de senaste årens förändrade förutsättningar för landets kommuner och landsting. Vår uppfattning är därför att förslaget bör genomföras skyndsamt och med full effekt. Utredarens förslag angående ett tidsbegränsat införandebidrag till de kommuner och landsting som får bidragsminskningar eller avgiftshöjningar är i linje med hur denna fråga har hanterats i samband med tidigare förändringar. Nässjö kommun ställer sig bakom principerna bakom detta förslag men anser att finansieringen av införandebidraget ska ske utanför utjämningsystemets ramar. Det innebär således att finansieringen bör ombesörjas av staten.

Nässjö 2019-04-16

Anna-Carin Magnusson
kommunstyrelsens ordförande

Karl Bartoll
kommundirektör